

Posudek na bakalářskou práci

Autorka práce: Jarmila Šťastná

Název práce: Literární tvorba transexuálních osob na komunitních webových portálech

Bakalářská práce se zabývá otázkou, jakým způsobem a k jakému účelu používají transexuální lidé autorskou tvorbu, kterou zveřejňují na webech určených transexuální komunitě. Komunitní weby jsou velmi důležitým prvkem v rámci procesu změny pohlaví, ať už jako prostor pro sdílení vlastních zkušeností, nebo pro seznamování se se zkušenostmi jiných, prostřednictvím kterých si lze lépe uvědomit vlastní pocity a učinit vlastní rozhodnutí. Tyto weby nejsou běžně analyzovány, a proto lze práci považovat v tomto ohledu za unikátní. Kromě tématu je originální i kombinace dvou analytických perspektiv – psychologické (dominuje narativní analýza) a lingvistické, resp. literárně-kritické.

Autorka provedla analýzu spontánních osobních výpovědí transexuálních osob. Více než transexualita však bylo důležité, že se jednalo o rozbor autorských textů, které poukazují na proces formování osobní identity. Paradoxně se tím o transexualitě dozvídáme víc, než na základě výzkumu, který by využíval záměrný sběr dat, např. skrze rozhovor. Ačkoliv se transexualita dnes těší značnému výzkumnému zájmu, přistupuje se k ní především jako k bizarnosti, která je explicitně či implicitně srovnávána s běžnou pohlavní identitou. Je proto přínosné získat vzhled do života transexuálních osob prostřednictvím toho, co oni sami bez stimulace výzkumníkem/icí považují pro sebe za podstatné. Prostřednictvím spontánní literární tvorby lze studovat utváření identity, které se odehrává v rámci heteronormativního genderového řádu, ale zvýznamňování tohoto kontextu může být u jednotlivých osob odlišné. Základním cílem práce tedy bylo zjistit, jak (transexuální) lidé využívají vlastní tvorbu k prezentaci a formování sebe sama. Různorodost získaných textů tak odkazuje k různorodosti sebeprezentace, ovšem v rámci této různorodosti lze vysledovat i určitou míru podobnosti, která je dána reálnou blízkostí zkušenosti se změnou pohlaví.

Autorka zprvu neměla k dispozici genderovou perspektivu, a proto tendovala k přijímání dominantního biologizujícího diskurzu o transexualitě. Vzhledem k cíli práce se jedná o past, protože nás to zaměřuje jen na to, jak se „narušená“ identita skrze texty projevuje, nikoliv jak se jiná identita utváří. Významné zkvalitnění práce proto přineslo zapojení genderové perspektivy. Stále ovšem v textu existuje v tomto ohledu určitý nesoulad, který se projevuje například v terminologických inkonsistencích (např. genderová versus pohlavní identita). Biologický a konstrukcionistický diskurs jsou reálně v opozici, a je proto třeba ocenit, že se autorka pokusila do práce zapojit oba. Ovšem neprovedla jejich důsledné vzájemné porovnání. Kromě toho je však teoretická část velmi kvalitně zpracovaná – zvolená témata jsou k výzkumu relevantní a jsou zpracována precizně.

Empirickou část považuji rovněž za kvalitní, a to zejména kvůli komplexnosti přístupů k textům. Z analýzy jasně vyplývá, že texty mají subjektivní význam v rámci procesu hledání sebe sama a přijetí od okolí. Autorka je analyzovala z hlediska obsahu, formy a narace. Podrobně popsala způsob, jakým k analýze přistoupila. Identifikovala seznam kategorií, které představují explicitní či implicitní obsah textů (kategorie jsou vyčerpávající), a seznam využívaných stylů. Třetí sledovaný aspekt – narace – představuje propojením stylu a obsahu. Ačkoliv se popisy

jednotlivých textů jeví dost schématicky, považuji je za citlivě vytvořené a výhodné v tom, že nabízí srovnatelnost. Proto je škoda, že rozbor narace zůstává na úrovni jednotlivých textů, přičemž by bylo možné jít ještě více „nad ně“ a „za ně“.

Po formální stránce je práce velmi dobře zvládnutá. Je psána kultivovaně, je logicky strukturována, přehledně operuje s přílohami, dobře využívá literaturu a citační normy. Práce ovšem mírně přesáhla požadovaný rozsah.

V diskusi by se autorka mohla vyjádřit k následujícím otázkám: a) Jak spolu souvisí obsah a námět textů? (kapitoly 7.5. a 7.6.), b) Vyplývá časté zařazování nadpřirozených či vyšších sil z existence magického myšlení?, c) Lze z textů vysoudit, zda pisatelé/ky uvažují o genderu jako sociálním konstrukt, nebo spíše uplatňují biologicko-esencialistické pojetí světa a svého místa v něm?

Závěr: Jarmila Šťastná ve své bakalářské práci prokázala, že disponuje dobrými badatelskými dovednostmi, které jsou patrné ve vymezení tématu a designu výzkumu, ve zpracování teoretických zdrojů, v analýze dat i v jejich výsledné prezentaci. Dílčí postupy byly použity precizně, jejich následné propojení však bohužel zůstalo nedokončené. Práci přesto považuji za kvalitní. Doporučuji ji k obhajobě.

V Praze, 24.5.2012

PhDr. Irena Smetáčková, Ph.D.